

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2017-18

Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Dyddiad cyhoeddi: Medi 2018
Cyfeirnod y ddogfen: 736A2018-19

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran
Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Colin Davies a
Justine Morgan dan gyfarwyddyd Jane Holownia.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd i'r diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau'r parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Y mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu i ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno	4
Gwaith archwilio perfformiad 2017-18	4
Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18	6
Atodiadau	10
Atodiad 1 – Statws yr adroddiad	10
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	11
Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2017-18	14

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2017-18

- 1 Wrth bennu ehangder y gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn, gwnaethom ystyried graddau'r wybodaeth gronedig o waith archwilio ac arolygu, yn ogystal â ffynonellau gwybodaeth eraill a oedd ar gael, gan gynnwys dulliau Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf (y Cyngor) ei hun o adolygu a gwerthuso. Ar gyfer 2017-18, gwnaethom ni waith asesu gwelliant ym mhob cyngor. Gwnaethom ni waith ym mhob cyngor yn ymwneud â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol hefyd, a chynnal adolygiad ar thema safbwyntiau defnyddwyr gwasanaethau, ac adolygiad o'r trefniadau goruchwylio a chraffu. Mewn rhai cynghorau, gwnaethom ni ategu'r gwaith hwn ag archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yn y Cynllun Archwilio ar gyfer 2017-18.
- 2 Mae'r gwaith a wnaed ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, wedi'i nodi yn [Arddangosyn 2](#).

Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus

- 3 Yn seiliedig ar y gwaith, ac yn gyfyngedig i'r gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2018-19.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na byddem yn dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
- wneud cynigion ar gyfer gwella – os gwneir cynigion i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwirio yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os gwneir argymhelliad ffurfiol, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig, a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymhell i weinidogion Llywodraeth Cymru eu bod yn ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, rydym ni wedi gwneud nifer o gynigion ar gyfer gwella ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd o'i gymharu â'r cynigion hyn ac argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (**Atodiad 3**) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2017-18

Disgrifiad o'r gwaith a wnaed ers yr AGB diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, pan fo hynny'n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Ebrill 2018	<p>Cysoni Dulliau o Gyflawni Newid</p> <p>Crynodeb o'r Gweithdy</p> <p>Cyfes o weithdai lle'r oedd aelodau ac uwch swyddogion yn canolbwyntio ar weddnewid a rheoli risg. Gall gwell dealltwriaeth o'r agweddau a'r ymddygiad sy'n dylanwadu ar risg a methiant helpu i wneud penderfyniadau yn well a rheoli risg yn dda.</p>	<p>Casgliad o'r gweithdy Cysoni Dulliau o Gyflawni Newid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae sut y caiff senario ei ddisgrifio yn dylanwadu ar sut yr ystyrir risg a methiant. • mae mwy o bobl yn debygol o rannu gwersi a ddysgwyd os ystyrir bod y sefyllfa yn 'ddiogel i fethu' o'i gymharu â phan 'dyw methu ddim yn opsiwn'. • mewn senarios sy'n ddiogel i fethu, sy'n cynnwys llawer o elfennau anhysbys, roedd llawer o bobl yn dewis defnyddio synnwyr cyffredin a rhyddid i weithredu yn hytrach na chydymffurfio â phrosesau a rheolau. • mae cynnwys defnyddwyr gwasanaethau mewn prosesau gwneud penderfyniadau yn benodol i gyd-destun. Ymddengys ei fod yn gweithio orau mewn sefyllfaoedd cymhleth pan nad oes atebion eglur. <p>Cymryd Risgiau – Sut mae gwneud methiant yn ddiogel</p>	Dim.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Gorffennaf 2018	<p>'Craffu: Addas ar gyfer y Dyfodol?'</p> <p>Adolygiad o ba mor addas yw swyddogaeth trosolwg a chraffu'r Cyngor i ymateb i heriau'r presennol a'r dyfodol.</p>	<p>Casgliadau o adroddiad yr adolygiad craffu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae swyddogaeth trosolwg a chraffu y Cyngor yn datblygu, ond mae angen cynllunio a gwerthuso gweithgareddau trosolwg a chraffu yn fwy effeithiol er mwyn sicrhau bod y swyddogaeth yn addas ar gyfer y dyfodol; • mae'r Cyngor wedi cynyddu swyddogaeth trosolwg a chraffu yn ei drefniadau gwella a llywodraethu, ond gallai gryfhau cefnogaeth ar gyfer y swyddogaeth graffu; • mae'r Cyngor wedi gwella arferion trosolwg a chraffu, ond nid yw gweithgareddau wedi'u cynllunio'n dda bob amser; ac • mae'r Cyngor yn dechrau gwerthuso effeithiolrwydd ei swyddogaeth trosolwg a chraffu, ond mae angen iddo wneud mwy o waith i ddangos effaith gweithgareddau craffu. 	<p>C1 Dylai'r Cyngor adolygu a fyddai hyfforddiant penodol yn paratoi aelodau trosolwg a chraffu yn well i ymateb i heriau'r presennol a'r dyfodol. Gallai hyn gynnwys hyfforddiant ar Fargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.</p> <p>C2 Dylai'r Cyngor adolygu math a lefel y cymorth craffu sydd ei angen i alluogi'r swyddogaeth graffu i ymateb i heriau'r presennol a'r dyfodol.</p> <p>C3 Dylai'r Cyngor sicrhau bod gan aelodau gyfle i baratoi'n ddigonol ar gyfer gweithgareddau craffu trwy gael gafael ar wybodaeth cyn cyfarfodydd y pwyllgor craffu.</p> <p>Blaenraglenni gwaith ar gyfer pwyllgorau trosolwg a chraffu:</p> <p>C4 Dylai'r Cyngor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gryfhau perchnogaeth y pwyllgor ar flaenraglenni gwaith ac agendâu'r pwyllgor; ac • egluro a hyrwyddo trefniadau ar gyfer ychwanegu eitemau at flaenraglenni gwaith i aelodau a'r cyhoedd. <p>C5 Dylai'r Cyngor wella'r trefniadau sydd ar waith i werthuso effaith gweithgareddau craffu.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Tachwedd 2017	<p>Llythyr Archwilio Blynyddol 2016-17</p> <p>Llythyr yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol ar gael yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau. • Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau. • Cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 28 Medi 2017. • Hyd yn hyn, nid yw fy ngwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol. 	Dim.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Tachwedd 2017	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r cynllun gwella blynyddol Adolygiad o gynlluniau cyhoeddiedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio gwelliant.	Dim.
Tachwedd 2017	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r asesiad blynyddol o berfformiad Adolygiad o asesiad cyhoeddiedig o berfformiad y Cyngor.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliant.	Dim.
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Nid oes unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio wedi'u cynnal yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn.			

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir yn gynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer [eu] swyddogaethau.'

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried y tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, yn llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 y Mesur, trwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol a gyhoeddir ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) a yw'n credu bod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau cynllunio gwelliannau o dan adran 15.

Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd, dan rai amgylchiadau, gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), a gaiff eu hadrodd i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Gweithgaredd ategol pwysig i'r Archwilydd Cyffredinol yw cydlynu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol yr holl reoleiddwyr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol

Y Cyngorydd Andrew Morgan
Arweinydd
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
Y Pafiliynau
Parc Cambrian
Cwm Clydach
Morgannwg Ganol
CF40 2XX

Cyfeirnod:266A2017-18

Dyddiad cyhoeddi: 30 Tachwedd 2017

Annwyl Cyngorydd Morgan

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf a Chronfa Bensiwn 2016-17

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o fy nghyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a fy nghyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodiadau a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cynnal cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau, ac adolygu hyn yn gyson.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol imi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau; a
- chyflwyno tystysgrif yn cadarnhau fy mod i wedi cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn wedi'i seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 28 Medi 2017, cyflwynais farn archwilio ddiamod ar y datganiadau cyfrifyddu yn cadarnhau eu bod yn cyflwyno darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon. Adroddwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o'r cyfrifon i Gyfarfod y Cyngor yn fy adroddiad o'r Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 20 Medi 2017.

Er bod rhai meysydd i'w hadrodd o ran y cyfrifon, roedd y rhain yn ymwneud yn bennaf â chyflwyniad ac nid oeddent yn sylweddol. Ar y cyfan, roedd y datganiad o gyfrifon a'r dogfennau gwaith cysylltiedig a ddarparwyd ar gyfer yr archwiliad o safon dda ac roedd swyddogion yn gymwynasgar iawn, a rhoesant inni yr holl wybodaeth y gwnaethom ni ofyn amdani. Eleni, llwyddodd y Cyngor i lunio'i gyfrifon bythefnos yn gynharach nag mewn blynyddoedd blaenorol. Mae llunio ac archwilio'r cyfrifon yn gynharach eleni wedi nodi nifer o bwyntiau dysgu i'r tîm cyllid ac i ni. Rydym ni wedi ystyried y rhain eisoes mewn sesiwn ddysgu manwl yn dilyn y prosiect er mwyn sicrhau ein bod yn eu cofnodi ac yn eu cynnwys mewn prosesau ar gyfer y dyfodol. Yr her yn awr yw parhau â'r cynnydd hwn a pharhau i lunio ac archwilio'r cyfrifon yn gynharach fel bod y Cyngor mewn sefyllfa dda i fodloni'r terfynau amser cynharach a fydd yn berthnasol yn 2020/21.

Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau

Mae fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi'i seilio ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon, yn ogystal â dibynnu ar y gwaith a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn dwyn sylw at feysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau wedi amlygu'i hun hyd yma neu feysydd y gellid eu gwella pan fydd yn cyhoeddi ei Adroddiad Gwella Blynyddol. Byddwn hefyd yn cyflwyno adroddiad yn fuan ar gadernid ariannol y Cyngor a fydd yn ystyried a yw trefniadau cynllunio arbedion ariannol y Cyngor yn cefnogi cadernid ariannol.

Cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 28 Medi 2017

Hyd yn hyn, nid yw fy ngwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol.

Hyd yn hyn, nid yw fy ngwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol

Nid yw fy ngwaith parhaus o ardystio ceisiadau a ffurflenni grantiau, wedi nodi unrhyw faterion sylweddol hyd yn hyn o ran y cyfrifon na systemau ariannol allweddol y Cyngor. Pan fydd rhaglen eleni wedi dod i ben, byddwn yn darparu adborth i'r Cyngor er mwyn caniatáu i unrhyw wersi a ddysgwyd gael eu cynnwys mewn prosesau a gweithdrefnau y cylch nesaf o geisiadau.

Disgwylir ar hyn o bryd y bydd y ffi archwilio ariannol ar gyfer 2016-17 yn unol â'r ffi y cytunwyd arni ac a nodir yn y Cynllun Archwilio Blynyddol.

Yn gywir

John Herniman
Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

cc. Chris Bradshaw, Prif Weithredwr

Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2017-18

Arddangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2017-18

Crynodeb o'r cynigion ar gyfer gwella sy'n berthnasol i lywodraeth leol, sydd wedi'u cynnwys mewn adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ers cyhoeddi'r AGB diwethaf

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mehefin 2017	<u>Cynllunio Arbedion mewn Cyngorau yng Nghymru</u>	Nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion na chynigion ar gyfer gwella, er bod cynigion ar gyfer gwella wedi'u cynnwys mewn adroddiadau lleol a gyflwynwyd i bob Cyngor.
Hydref 2017	<u>Caffael Cyhoeddus yng Nghymru</u>	Roedd yr adroddiad yn cynnwys saith argymhelliad. Roedd chwech o'r argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru, ac un o'r argymhellion ar gyfer cyrff cyhoeddus: A3 Roedd yn glir o'n gwaith samplu bod rhai o'r strategaethau caffael wedi dyddio, a bu ymateb cymysg hefyd i bolisïau a deddfwriaeth newydd megis Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Rydym yn argymhell bod cyrff cyhoeddus yn adolygu eu strategaethau a'u polisïau caffael yn ystod 2017-18 ac yn flynyddol wedi hynny i sicrhau eu bod yn adlewyrchu newidiadau ehangach i bolisïau a deddfwriaeth ac yn cefnogi gwelliant parhaus.
Hydref 2017	<u>Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau sylweddol mewn gwasanaethau – Crynodeb Cenedlaethol</u>	Nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion na chynigion ar gyfer gwella, er bod cynigion ar gyfer gwella wedi'u cynnwys mewn adroddiadau lleol a gyflwynwyd i bob Cyngor. Lluniwyd yr adroddiad yn bennaf i daflu goleuni, rhannu arferion presennol ac ysgogi rhagor o sgysïau a thrafodaethau rhwng cyngorau a sefydliadau eraill.
Rhagfyr 2017	<u>Adroddiadau Ariannol Llywodraethau Lleol ar gyfer 2016-17</u>	Nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion na chynigion ar gyfer gwella.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2018	Sut mae Llywodraeth Leol yn rheoli galw – Digartrefedd	<p>Yr oedd yr adroddiad yn cynnwys wyth argymhelliad yr oedd pob un ohonynt ar gyfer awdurdodau lleol.</p> <p>A1 Mae gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddatblygu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar atal digartrefedd a lleihau'r galw. Mae'r rhain yn wahanol iawn i wasanaethau digartrefedd a arweinir gan waith achos traddodiadol, ac mae gwaith atal yn gofyn am sgiliau newydd a rhyngweithio'n gynnar â defnyddwyr a darpar ddefnyddwyr. Gwelsom fod cynnydd awdurdodau lleol wrth ddiwygio ac atgyfnerthu gwasanaethau yn amrywiol (paragraffau 1.12 i 1.20). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod eu staff yn ddigon medrus i ddelio â gofynion newydd cyfryngu, datrys problemau, negodi a dylanwadu gyda phobl ddigartref; ac • adolygu ac ad-drefnu eu gwasanaethau i ymgysylltu'n fwy effeithiol â phobl ddigartref a rhai a allai fod yn ddigartref er mwyn atal digartrefedd. <p>A2 Darparodd Llywodraeth Cymru arian i helpu awdurdodau lleol i weithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r cyllid hwn wedi bod yn hanfodol er mwyn sicrhau y gall gwasanaethau atal newydd gael eu datblygu. Mae'r arian ar gael tan 2019-20 ond mae angen i awdurdodau sicrhau eu bod yn defnyddio'r cyfleoedd a gynigir gan yr adnoddau hyn i ddiwygio eu gwasanaethau er mwyn cyflawni eu cyfrifoldebau yn y dyfodol (paragraffau 1.21 i 1.28). Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn diwygio'r ffordd yr ariennir gwasanaethau digartrefedd ganddynt er mwyn sicrhau y gallant barhau i ddarparu'r dull atal ehangaf posibl sydd ei angen. Dylai adolygiadau ystyried defnyddio arian Cefnogi Pobl yn ogystal ag arian o Gronfa Gyffredinol y Cyngor i gefnogi'r ffordd y cyflawnir dyletswyddau digartrefedd yr awdurdod.</p> <p>A3 Gall y ffordd y caiff gwasanaethau eu trefnu a'u rheoli ar y pwynt cyswllt cyntaf ddylanwadu'n sylweddol ar ba mor effeithiol yw awdurdodau lleol wrth reoli a lleihau'r galw. Gall gwasanaethau y mae'n hawdd cael gafael arnynt a ddefnyddir i'r eithaf, sy'n osgoi dull porthgadw ac sy'n canolbwyntio ar atebion cynnar, wella'r rhagolygon ar gyfer atal digartrefedd yn llwyddiannus. Gwelsom fod systemau pwynt mynediad rhai awdurdodau wedi'u cynllunio'n wael, sy'n effeithio'n andwyol ar ragolygon yr awdurdod ar gyfer ymyrraeth gynnar i atal digartrefedd rhag digwydd (paragraffau 2.4 i 2.11). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • llunio gwasanaethau er mwyn sicrhau bod cyswllt cynnar â defnyddwyr gwasanaethau; • defnyddio dulliau 'brysbennu' i nodi a hidlo unigolion sy'n gofyn am help er mwyn pennu'r ymateb mwyaf priodol i fynd i'r afael â'u hanghenion; a • profi effeithiolrwydd gwasanaethau pwynt cyswllt cyntaf er mwyn sicrhau eu bod yn addas at y diben.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2018	Sut mae Llywodraeth Leol yn rheoli galw – Digartrefedd	<p>A4 Mae pennu safonau gwasanaeth clir sy'n nodi'r hyn y mae'r awdurdod yn ei ddarparu ac y mae'n gyfrifol amdano yn hanfodol er mwyn sicrhau bod pobl yn gwybod beth mae ganddynt hawl i'w gael a beth sydd angen iddynt ei ddatrys eu hunain. Gwelsom nad yw awdurdodau bob amser yn rhoi gwybodaeth glir, gryno ac o ansawdd da er mwyn helpu pobl i ddod o hyd i'r cyngor cywir yn gyflym ac yn effeithlon (paragraffau 2.12 – 2.17). Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn cyhoeddi safonau gwasanaethau sy'n nodi'n glir beth yw eu cyfrifoldebau a sut y byddant yn darparu gwasanaethau er mwyn sicrhau bod pobl yn gwybod beth mae ganddynt hawl i'w gael a beth mae'n rhaid iddynt ei wneud drostynt hwy eu hunain. Dylai safonau gwasanaethau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gael eu hysgrifennu mewn iaith hygyrch a syml. • bod yn fanwl gywir ynghylch beth y gall ymgeiswyr ei ddisgwyl a beth na allant ei ddisgwyl, a phryd y gallant ddisgwyl iddo gael ei ddatrys. • nodi'n glir rôl yr ymgeisydd yn y broses a sut y gallant helpu'r broses i redeg yn fwy llyfn a chyflym. • cael eu llunio ar y cyd ag arbenigwyr pwnc a chynnwys pobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth(au). • integreiddio'n effeithiol â'r broses asesu unigol. • cynnig dewisiadau amgen hyfyw i wasanaethau'r awdurdod. • nodi'r prosesau apeliadau a chwynion. Dylai'r rhain fod yn seiliedig ar degwch a chydarddoldeb i bawb dan sylw a dylent fod ar gael i bawb. <p>A5 Mae angen i awdurdodau lleol lunio gwasanaethau i ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau yn effeithiol ac effeithlon, ond mae'r safonau cyfredol yn rhy amrywiol i sicrhau bod defnyddwyr gwasanaethau yn gallu cael gafael ar y cyngor sydd ei angen arnynt (paragraffau 2.18 – 2.24). Er mwyn gwella perfformiad cyfredol rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud defnydd gwell o'u gwefannau er mwyn helpu i reoli'r galw drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brofi defnyddioldeb ac effeithiolrwydd y wybodaeth gyfredol ar wefannau gan ddefnyddio ein llinellau ymholi a nodir yn Atodiad 5; • cynyddu a gwella ystod, ansawdd a chwmpas gwybodaeth ar y we; gwneud gwell defnydd o raglenni ar-lein; a • chysylltu'n fwy effeithiol â gwybodaeth gan ddarparu'r arbenigol ac arbenigwyr cyngor, fel Cyngor ar Bopeth.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2018	Sut mae Llywodraeth Leol yn rheoli galw – Digartrefedd	<p>A6 Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn rhoi dyletswydd newydd ar wasanaethau cymdeithasol a chymdeithasau tai i gydweithio â gwasanaethau digartrefedd awdurdodau lleol i atal digartrefedd. Gwelsom nad yw'r trefniadau hyn yn gweithio'n effeithiol ac nad yw ymatebion gwasanaethau i atal digartrefedd a helpu pobl ddigartref bob amser yn cael eu darparu, ac nad ydynt ychwaith yn gyson effeithiol (paragraffau 3.13 i 3.25). Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn nodi ac yn cytuno ar yr hyn y maent yn ei ddisgwyl gan bartneriaid, gan nodi sut y byddant yn cydweithio er mwyn lleddfu digartrefedd. Dylai'r cytundeb hwn gael ei adolygu'n rheolaidd a dylai perfformiad partneriaid gael ei adolygu er mwyn nodi meysydd i'w gwella.</p> <p>A7 Nid yw systemau monitro awdurdodau lleol na dulliau gwerthuso er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'u cyfrifoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn gweithio cystal â'r disgwyl (paragraffau 3.35 – 3.39). Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn mynd i'r afael â gwendidau yn eu dull monitro cydraddoldebau, ac yn sicrhau bod eu gwasanaeth digartrefedd yn cofnodi ac yn gwerthuso data priodol yn gywir er mwyn dangos mynediad cyfartal i ddefnyddwyr gwasanaethau y mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd tuag atynt.</p> <p>A8 Gall rheoli'r galw fod yn heriol i awdurdodau lleol. Mae rhai gwersi clir i'w dysgu o ran gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 a'r dyletswyddau atal digartrefedd y gellir eu cymhwyso at reoli'r galw mewn gwasanaethau eraill (paragraffau 4.24 i 4.27). Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn defnyddio'r rhestr wirio a nodir yn Atodiad 10 i gynnal hunanasesiad o wasanaethau, er mwyn helpu i nodi opsiynau i wella'r ffordd y gallant helpu i reoli'r galw.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Chwefror 2018	Addasiadau Tai	<p>Roedd yr adroddiad yn cynnwys naw argymhelliad. Roedd un o'r argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru, ac wyth o'r argymhellion ar gyfer awdurdodau lleol a/neu sefydliadau cyflawni:</p> <p>A1 Ceir llawer o ffynonellau cyllid a pholisïau ar gyfer addasiadau, ac mae hynny'n golygu bod safon y gwasanaeth a dderbynnir gan bobl anabl a phobl hŷn yn amrywio'n helaeth (paragraffau 1.5 i 1.9) I fynd i'r afael â'r anghysondebau hyn, rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru osod safonau ar gyfer pob addasiad er mwyn sicrhau bod pobl anabl a phobl hŷn yn derbyn gwasanaeth o'r un safon waeth pa le y maent yn byw, pwy yw eu landlord, a ph'un a ydynt yn berchen ar eu cartref eu hunain ai peidio.</p> <p>A2 Mae'r rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus yn glir ynghylch sut y gall eu gwaith ar addasiadau gael effaith gadarnhaol ar bobl anabl a phobl hŷn, ac maent wedi gosod nodau addas sy'n creu ffocws wrth weithredu. Mae sefydlu'r nodau strategol cywir ar gyfer addasiadau hefyd yn creu sail glir ar gyfer penderfynu pwy ddylai gael blaenoriaeth gan wasanaethau, a sut ac ymhle y dylid defnyddio adnoddau. Fodd bynnag, gwelsof fod amryw o ddiffygion yn y trefniadau polisi cyfredol, ac nad yw gyrff cyhoeddus yn sicrhau'r budd mwyaf wrth fuddsoddi (paragraffau 3.8 i 3.15). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol weithio gydag asiantaethau partner (cyrff iechyd, cymdeithasau tai a Gofal a Thrwsio) i atgyfnerthu eu ffocws strategol wrth ddarparu addasiadau drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osod amcanion strategol priodol ar gyfer addasiadau sy'n canolbwyntio ar lesiant ac annibyniaeth; • gwella ansawdd yr wybodaeth am y galw am addasiadau drwy ddefnyddio ystod eang o ddata i asesu angen, gan gynnwys ceisio a defnyddio gwybodaeth gan bartneriaid sy'n gweithio yn ardal yr awdurdod lleol; a • chysylltu'r system ar gyfer rheoli a chyflenwi addasiadau â pholisïau a chofrestrau tai addasedig er mwyn gwneud y defnydd gorau o gartrefi a addaswyd eisoes.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Chwefror 2018	Addasiadau Tai	<p>A3 Mae'n bwysig sicrhau bod gan bawb y gallai fod angen gwaith addasu arnynt yr holl wybodaeth angenrheidiol er mwyn gwneud cais am waith addasu a threfnu bod y gwaith hwnnw'n cael ei gwblhau. Gan hynny, mae'n hanfodol cael gwybodaeth hygyrch o ansawdd da er mwyn i sefydliadau cyflenwi arddangos mynediad teg a thryloywder. Fodd bynnag, cawsom hyd i wendidau yn ansawdd a darpariaeth gwybodaeth i'r cyhoedd ynghylch addasiadau tai (paragraffau 2.6 i 2.15). Argymhellwn y dylai sefydliadau cyflenwi ddarparu gwybodaeth am addasiadau tai yn Gymraeg ac yn Saesneg, mewn ffurfweddau hygyrch gan gynnwys Braille, ffontiau mawr, fersiynau sain ac ieithoedd eraill. Dylid hyrwyddo gwybodaeth yn eang drwy ystod o gyfryngau, gan gynnwys y cyfryngau cymdeithasol, gwefannau a gwybodaeth gyhoeddedig, a hefyd drwy bartneriaid allweddol. Yn ddelfrydol, dylid cynhyrchu gwybodaeth ar y cyd ac alinio polisïau rhwng cyrff cyflenwi er mwyn ehangu eu cwrpas a chynyddu'r defnydd ohonynt.</p> <p>A4 Gan fod nifer helaeth o lwybrau er mwyn cyrchu gwasanaethau, mae angen i sefydliadau cyflenwi sicrhau bod ganddynt systemau cadarn i ymdrin â cheisiadau yn gyflym ac effeithiol. Fodd bynnag, gwelsom fod y prosesau a ddefnyddir gan sefydliadau cyflenwi yn amrywio'n helaeth, a'u bod yn aml yn creu anawsterau i bobl anabl a phobl hŷn sydd yn ceisio cymorth (paragraffau 2.16 i 2.19). Argymhellwn y dylai sefydliadau cyflenwi symleiddio'r broses ymgeisio drwy greu un ffurflen gais gynhwysfawr ar gyfer pob sefydliad o fewn ardal awdurdod lleol. Dylai'r ffurflen fod ar gael drwy bartneriaid ac ar-lein.</p> <p>A5 Gall amrywiaeth o ffactorau achosi oedi wrth addasu (paragraffau 2.20 i 2.33). Er mwyn gwella prydlongdeb wrth gyflenwi, argymhellwn y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod Llywodraeth Cymru'n cynnal adolygiad i weld a ddylai awdurdodau lleol barhau i ddefnyddio'r prawf modd ar gyfer Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (DFGs); • bod awdurdodau lleol yn darparu neu'n defnyddio gwasanaethau asiantaeth gwella cartrefi i gynorthwyo pobl anabl a phobl hŷn i fynd ar drywydd eu ceisiadau DFG yn effeithlon; • bod sefydliadau cyflenwi yn gweithio gydag awdurdodau cynllunio i gyflymu a symleiddio'r broses ar gyfer addasiadau y mae angen cymeradwyaeth ar eu cyfer; • bod sefydliadau cyflenwi yn defnyddio Aseswyr yr Ymddiriedir Ynddynt i gynnal asesiadau ar gyfer gwaith addasu o natur symlach; a • bod Llywodraeth Cymru'n symleiddio ei phrosesau cymeradwyo ar gyfer Grantiau Addasiadau Ffisegol (PAGs).

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Chwefror 2018	Addasiadau Tai	<p>A6 Mae'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol, cymdeithasau tai ac asiantaethau Gofal a Thrwsio wedi sefydlu prosesau i benodi, goruchwyllo a rheoli perfformiad adeiladwyr ac/neu gontractwyr. Fodd bynnag, gwelsom amrywiaeth eang yn y modd y mae sefydliadau cyflenwi'n trefnu gwaith adeiladu, yn ei roi ar gontract ac yn ei gwblhau (paragraffau 2.37 i 2.44).</p> <p>Argymhellwn fod sefydliadau cyflenwi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn cyflwyno systemau ffurfiol er mwyn achredu contractwyr i gyflawni gwaith addasu. Dylai'r rhain gynnwys: <ul style="list-style-type: none"> – safonau gofal cwsmeriaid fel cadw apwyntiadau, cadw'r safle'n daclus, rheoli sŵn ac ati; – archwilio sefyllfa ariannol, statws treth a TAW; – hyrwyddo arferion iechyd a diogelwch da; – gofyniad i ddefnyddio cynlluniau gwarant; – sicrhau y delir yswiriant digonol; a – gofyn am eirdaon. • defnyddio cytundebau fframwaith a chontractau drwy bartneriaeth i gyflenwi addasiadau; • mynd i'r afael â gwendidau wrth roi addasiadau ar gontract, diweddarau'r Rhestr Cyfraddau a ddefnyddir i roi gwaith allan ar dendr a chynnal ymarferion tendro cystadleuol er mwyn cefnogi gwerth am arian wrth roi gwaith allan ar gontract; • datblygu systemau effeithiol i reoli a gwerthuso perfformiad contractau drwy: <ul style="list-style-type: none"> – bennu ystod briodol o wybodaeth er mwyn barnu ynghylch perfformiad a chyflawniad y gwaith, gan gynnwys prydlondeb y gwaith; ansawdd y gwaith; adborth ymgeiswyr/tenantiaid; cost y gwaith (gan gynnwys amrywiadau); record o ran iechyd a diogelwch; ac adborth cwsmeriaid; – gwerthuso ac adrodd ar berfformiad yn rheolaidd er mwyn canfod cyfleoedd i wella gwasanaethau; a – rhoi adborth ffurfiol i gontractwyr am eu perfformiad, gan drafod materion allweddol fel bodlonrwydd cleientiaid, lefel unrhyw amrywio a pha mor dderbyniol yw hynny, gwaith sy'n gywir y tro cyntaf, asesiad ôl-arolygol a chwblhau ar amser ac yn unol â'r gyllideb.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Chwefror 2018	Addasiadau Tai	<p>A7 Er mwyn sicrhau cymaint â phosib o effaith a gwerth am arian wrth ddarparu addasiadau, mae angen i sefydliadau tai a gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol gydweithio'n effeithiol i sicrhau bod modd bodloni anghenion pobl sydd yn aml yn fregus iawn, a gwella eu hansawdd byw. Fodd bynnag, yn ôl ein canfyddiadau mae'r diffyg ffocws strategol ar addasiadau mewn sefydliadau cyflenwi yn parhau, gyda'r sefydliadau hynny'n canolbwyntio ar ymatebion penodol o fewn y sefydliad, yn hytrach nag ystyried sut i gydweithio ag eraill i fodloni anghenion pobl anabl neu bobl hŷn orau (paragraffau 3.16 i 3.21). Argymhellwn y dylai awdurdod lleol gydweithio ag asiantaethau partner (cyrff iechyd, cymdeithasau tai a Gofal a Thrwsio) i ddatblygu a gwella'r trefniadau ar gyfer cydweithio. Y nod fydd cynyddu hyd yr eithaf y defnydd a'r budd yn gysylltiedig ag addasiadau o ran cefnogi annibyniaeth drwy gyfuno adnoddau, cydleoli staff a chreu timau cyflenwi integredig.</p> <p>A8 Mae'r rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus yn cydnabod gwerth addasiadau o ran lleihau'r risg o godymau, atal derbyniadau i'r ysbyty a chyflymu'r broses o ryddhau cleifion o'r ysbyty. Fodd bynnag, ni fydd trefniadau partneriaeth lleol bob amser yn adlewyrchu pwysigrwydd addasiadau, ac ar wahân i Therapyddion Galwedigaethol, nododd gweithwyr iechyd proffesiynol ei bod hi'n anodd ymdrin â'r gwahanol systemau'r awdurdod lleol a'r cymdeithasau tai ar gyfer gweinyddu, cymeradwyo a chwblhau addasiadau (paragraffau 3.22 i 3.24). Er mwyn gwella'r defnydd a'r nifer sy'n manteisio ar addasiadau gyda chyrff iechyd, argymhellwn y dylai sefydliadau cyflenwi gytuno ar y cyd ar gyd-safonau gwasanaeth ar gyfer cyflenwi addasiadau ym mhob ardal awdurdod lleol, a chyhoeddi'r cyd-safonau hynny. Dylid nodi'n glir yn y safonau gwasanaeth sut y bydd pob asiantaeth yn mynd ati i gyflenwi addasiadau, ac yn darparu gwasanaethau i sicrhau bod pobl yn gwybod yr hyn y mae ganddynt hawl i'w dderbyn. Dylai Safonau Gwasanaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fod mewn iaith hygyrch sy'n hawdd ei deall; • bod yn fanwl gywir ynghylch yr hyn y gall pobl/na all pobl ddisgwyl ei dderbyn; • cael eu llunio ar y cyd i gynnwys yr holl wasanaethau addasu o fewn ardal; • nodi cymhwysedd ar gyfer y gwahanol ffrydiau ariannu, y prosesau ymgeisio ac asesu, graddfeydd amser a phrosesau adolygu; a • chynnig yr opsiynau posib a'r dewisiadau eraill yn lle addasu, gan gynnwys cysylltu â chofrestrau tai addasedig i wneud y defnydd gorau posib o gartrefi sydd eisoes wedi'u haddasu.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Chwefror 2018	Addasiadau Tai	<p>A9 Mae'n bwysig cael y dangosyddion perfformiad cywir ac adrodd yn rheolaidd ar berfformiad yn erbyn y dangosyddion hynny er mwyn i gyrff cyhoeddus reoli perfformiad gweithredol, canfod meysydd i'w gwella a gwerthuso effaith gadarnhaol gwasanaethau. Gwelsom fod ystod gyfredol y data o ddangosyddion perfformiad yn gyfyngedig iawn, ac nad ydynt yn ddigonol i'w gwneud hi'n bosib i gynnal gwerthusiad llawn o berfformiad (paragraffau 4.5 i 4.20). Er mwyn rheoli perfformiad yn effeithiol a barnu ynghylch effaith addasiadau, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru a sefydliadau cyflenwi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sefydlu mesuriadau priodol er mwyn barnu ynghylch effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd y gwahanol systemau ar gyfer cyflenwi addasiadau a'r effaith ar lesiant ac annibyniaeth y rhai sy'n derbyn addasiadau; • sicrhau bod sefydliadau cyflenwi yn adrodd yn erbyn eu cyfrifoldebau o ran Deddf Cydraddoldeb 2010; • sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn cynnwys gwaith yr holl sefydliadau cyflenwi - awdurdodau lleol, cymdeithasau tai ac asiantaethau Gofal a Thrwsio; a • chyhoeddi perfformiad yr holl sefydliadau cyflenwi yn flynyddol fel bo modd cael golwg systemau cyfan ar ddarpariaeth ac effaith er mwyn cefnogi gwelliannau sydd i'w cyflawni.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ebrill 2018	Siaradwch fy iaith: Goresgyn rhwystrau iaith a chyfathrebu mewn gwasanaethau cyhoeddus	<p>Roedd yr adroddiad yn cynnwys dau argymhelliad. Roedd un o'r argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru ar y cyd â chyrrff cyhoeddus a'r argymhelliad arall ar gyfer cyrrff cyhoeddus:</p> <p>Sicrhau bod pobl sy'n wynebu rhwystrau o ran iaith a chyfathrebu yn gallu cyrchu gwasanaethau cyhoeddus</p> <p>A1 Mae'n ofynnol i gyrrff cyhoeddus sicrhau y gall pobl gyrchu'r gwasanaethau y mae arnynt eu hangen. Er mwyn bod yn ystyriol o ofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 a deddfwriaeth arall, argymhellwn y dylai cyrrff cyhoeddus gynnal adolygiad rheolaidd er mwyn canfod pa mor hygyrch yw eu gwasanaethau i bobl nad ydynt yn siarad Cymraeg na Saesneg fel prif iaith, gan gynnwys pobl fyddar sydd yn defnyddio iaith arwyddion. Gellir defnyddio ein rhestr wirio yn rhan o'r asesiad hwn.</p> <p>Datblygu gwasanaethau dehongli a chyfieithu yng Nghymru</p> <p>A2 Drwy ein gwaith gyda chyrrff cyhoeddus, darparwyr gwasanaeth dehongli a chyfieithu a defnyddwyr gwasanaeth, nodwyd bod sawl her o flaen gwasanaethau dehongli a chyfieithu. Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda chyrrff cyhoeddus, grwpiau cynrychioliadol a phartïon eraill â buddiant i sicrhau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod digon o ddehonglwyr ar gael, yn enwedig ar gyfer ieithoedd y ceir galw mawr amdanynt, fel iaith Arwyddion Prydain ac Arabeg; • bod dehonglwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant arbenigol ar gael i weithio mewn gwasanaethau iechyd meddwl, a chyda phobl sydd wedi profi trawma neu drais; a • bod gweithdrefnau ar waith i ddiogelu a sicrhau ansawdd.
Mai 2018	Myfyrio ar Flwyddyn Un: Sut mae Cyrff Cyhoeddus wedi Ymateb i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?	<p>Nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion na chynigion ar gyfer gwella.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mai 2018	Comisiynu Gwasanaethau Llety i Oedolion ag Anableddau Dysgu yn Strategol	<p>Roedd yr adroddiad yn cynnwys chwe argymhelliad a oedd i gyd ar gyfer awdurdodau lleol:</p> <p>A1 Mae gan bobl ag anabledd dysgu hawl i fyw'n annibynnol. Yn ystod y 50 mlynedd diwethaf bu newidiadau sylweddol o ran y ffordd y caiff lety a chymorth eu darparu. Mae gwasanaethau bellach yn cael eu darparu gan ddefnyddio model sy'n galluogi pobl i fyw yn y gymuned mewn tai cyffredin ledled Cymru (paragraffau 1.3 i 1.10). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol barhau i ganolbwyntio ar atal pobl rhag mynd yn ddibynnol ar leoliadau drutach mewn cartrefi gofal drwy ddarparu cymorth effeithiol yn y cartref ac amrywiaeth o lety camu ymlaen drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwella'r modd y caiff gweithgarwch atal ei werthuso er mwyn i awdurdodau lleol ddeall beth sy'n gweithio'n dda a pham. • gan ddefnyddio mapio gwasanaethau atal o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 sy'n cwmpasu asiantaethau eraill a darparwyr gwasanaethau. • gwella prosesau cyfeirio at help ychwanegol er mwyn i ofalwyr a rhwydweithiau cymorth allu bod yn fwy cydnerth a hunanddibynnol. Dylai hyn gynnwys annog gofalwyr i lunio cynlluniau gofal hirdymor er mwyn cynnal a diogelu llesiant eu dibynnydd. • rhannu gwaith dadansoddi risg a data cynllunio hirdymor ag awdurdodau lleol eraill, darparwyr gwasanaethau a phartneriaid er mwyn cytuno ar ddealltwriaeth gyffredin o'r ystod o opsiynau. <p>A2 Dengys amcanestyniadau o'r boblogaeth y bydd nifer y bobl ag anabledd dysgu yn cynyddu yn y dyfodol ac y bydd nifer y bobl dros 65 oed a nifer y bobl ag anabledd dysgu cymedrol neu ddifrifol yn cynyddu'n sylweddol (paragraffau 1.3 i 1.10). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol wella eu dull o gynllunio gwasanaethau i bobl ag anableddau dysgu drwy adeiladu ar asesiadau poblogaeth y Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol ar gyfer pobl ag anableddau dysgu a chytuno ar flaenoriaethau yn y dyfodol.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mai 2018	Comisiynu Gwasanaethau Llety i Oedolion ag Anableddau Dysgu yn Strategol	<p>A3 Lluniodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i awdurdodau lleol, o'r enw 'developing a commissioning strategy for people with a learning disability', er mwyn helpu awdurdodau i lunio cynlluniau strategol ar gyfer comisiynu gwasanaethau anableddau dysgu. Ar y cyd â chodau ymarfer a ddatblygwyd yn sgil pasio Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddatblygu opsiynau comisiynu integredig gyda gwasanaethau Byrddau Iechyd Lleol. Y nod yw darparu dull cydgysylltiedig a chosteffeithiol o gomisiynu gwasanaethau ond nododd ein hadolygiad wendidau yn y trefniadau presennol (paragraffau 2.4 i 2.12). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol wneud mwy i integreiddio trefniadau comisiynu gyda phartneriaid a darparwyr ac ystyried gwaith y Bwrdd Comisiynu Cenedlaethol drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • deall y ffactorau sy'n atal neu'n rhwystro integreiddio pellach; • gwella ansawdd cydgynlluniau strategol ar gyfer gwasanaethau anableddau dysgu (gweler hefyd baragraffau 3.11 i 3.14); • sefydlu modelau buddsoddi a strwythurau ariannol cynaliadwy, trefniadau cydgynllunio'r gweithlu a dull cyllidebu amflwydd; a • datblygu fframweithiau llywodraethu a rhannu data priodol gyda phartneriaid lleol allweddol sy'n cynnwys proses glir ar gyfer rheoli risg a methiant. <p>A4 Mae gweithgarwch ymgysylltu awdurdodau lleol â phobl ag anableddau dysgu a'u gofalwyr yn amrywio. Er bod gan lawer o wasanaethau awdurdodau gydberthnasau cadarnhaol â grwpiau eirioli, mae rhai yn llai llwyddiannus wrth gynnwys y grwpiau a'r gofalwyr hyn yn y broses o werthuso ansawdd gwasanaethau (paragraffau 2.18 i 2.20). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol wneud mwy i gynnwys pobl ag anableddau dysgu a'u gofalwyr yn y broses o gynllunio gofal a chytuno ar lwybrau at fwy o annibyniaeth drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cynnwys pobl ag anableddau dysgu a'u gofalwyr yn gyson yn y broses o ysgrifennu, monitro a datblygu cynlluniau gofal; • cynnwys gofalwyr a grwpiau eirioli yn systematig yn y gwaith o werthuso ansawdd gwasanaethau; • cynnwys pobl ag anableddau dysgu mewn prosesau caffael; a • sicrhau y caiff gohebiaeth ei hysgrifennu mewn iaith briodol sy'n hawdd ei deall er mwyn gwella dealltwriaeth o ganllawiau a gwybodaeth a chynyddu eu heffaith.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mai 2018	Comisiynu Gwasanaethau Llety i Oedolion ag Anableddau Dysgu yn Strategol	<p>A5 Gallai awdurdodau lleol wneud mwy i gynnwys darparwyr gwasanaethau mewn gweithgarwch comisiynu a gwneud y broses dendro yn fwy effeithiol drwy sicrhau ei bod yn haws i'w defnyddio ac yn canolbwyntio'n fwy ar ganlyniadau. Fodd bynnag, nid yw awdurdodau lleol mor effeithiol ag y dylent fod wrth ymgysylltu â darparwyr (paragraffau 2.28 i 2.38). Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol gydweithio â darparwyr, y trydydd sector a chyflenwyr er mwyn deall heriau a rhannu data ac arbenigedd drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwella ansawdd, ystod a hygyrchedd gwybodaeth dendro; a • gweithio gyda darparwyr i lywio marchnadoedd lleol drwy feithrin dealltwriaeth gyffredin o'r cyfleoedd, y risgiau a'r blaenoriaethau o ran darparu gwasanaethau anableddau dysgu yn y dyfodol. <p>A6 Nid oes gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol drefniadau effeithiol ar gyfer monitro a gwerthuso'r ffordd y maent yn comisiynu gwasanaethau anableddau dysgu (paragraffau 3.3 i 3.15) Argymhellwn y dylai awdurdodau lleol ddatblygu set fwy priodol o ddangosyddion perfformiad a mesurau llwyddiant sy'n ei gwneud hi'n haws monitro a dangos effaith gweithgarwch gwasanaethau drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • llunio mesurau a dangosyddion perfformiad gwasanaethau a chontractau ar y cyd â darparwyr gwasanaethau, pobl ag anableddau dysgu a'u gofawyr; • sicrhau bod gan gomisiynwyr ddigon o wybodaeth am gostau a digon o wybodaeth ansoddol am yr ystod lawn o opsiynau sydd ar gael o ran lleoliadau a gofal; • rhoi data i gomisiynwyr er mwyn dangos manteision ariannol hirdymor dewisiadau comisiynu, mae hyn yn cynnwys meddu ar y systemau a'r dechnoleg briodol; • integreiddio'r canlyniadau a'r hyn a ddysgwyd o adolygiadau o gynlluniau gofal mewn mesurau perfformiad; • gwerthuso gwahanol fathau o ymyriadau a lleoliadau ac wedyn dysgu ohonynt; a • cynnwys gwasanaethau anableddau dysgu yn adolygiadau craffu awdurdodau lleol er mwyn herio perfformiad a nodi gwelliannau.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Annual Improvement Report 2017-18

Rhondda Cynon Taf County Borough Council

Issued: September 2018

Document reference: 736A2018-19

This Annual Improvement Report has been prepared on behalf of the Auditor General for Wales by Colin Davies and Justine Morgan under the direction of Jane Holownia.

Adrian Crompton
Auditor General for Wales
Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

The Auditor General is independent of government, and is appointed by Her Majesty the Queen. The Auditor General undertakes his work using staff and other resources provided by the Wales Audit Office Board, which is a statutory board established for that purpose and to monitor and advise the Auditor General. The Wales Audit Office is held to account by the National Assembly.

The Auditor General audits local government bodies in Wales, including unitary authorities, police, probation, fire and rescue authorities, national parks and community councils. He also conducts local government value for money studies and assesses compliance with the requirements of the Local Government (Wales) Measure 2009.

Beyond local government, the Auditor General is the external auditor of the Welsh Government and its sponsored and related public bodies, the Assembly Commission and National Health Service bodies in Wales.

The Auditor General and staff of the Wales Audit Office aim to provide public-focused and proportionate reporting on the stewardship of public resources and in the process provide insight and promote improvement.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in Welsh.

Contents

Summary report	4
2017-18 performance audit work	4
The Council is meeting its statutory requirements in relation to continuous improvement	4
Recommendations and proposals for improvement	5
Audit, regulatory and inspection work reported during 2017-18	6
Appendices	10
Appendix 1 – Status of this report	10
Appendix 2 – Annual Audit Letter	11
Appendix 3 – National report recommendations 2017-18	14

Summary report

2017-18 performance audit work

- 1 In determining the breadth of work undertaken during the year, we considered the extent of accumulated audit and inspection knowledge as well as other available sources of information including Rhondda Cynon Taf County Borough Council's (the Council) own mechanisms for review and evaluation. For 2017-18, we undertook improvement assessment work at all councils. We also undertook work at all councils in relation to the Well-being of Future Generations Act, a service-user-perspective themed review and a review of overview and scrutiny arrangements. At some councils, we supplemented this work with local risk-based audits, identified in the Audit Plan for 2017-18.
- 2 The work carried out since the last Annual Improvement Report (AIR), including that of the relevant regulators, is set out in [Exhibit 2](#).

The Council is meeting its statutory requirements in relation to continuous improvement

- 3 Based on, and limited to, the work carried out by the Wales Audit Office and relevant regulators, the Auditor General believes that the Council is likely to comply with the requirements of the Local Government Measure (2009) during 2018-19.

Recommendations and proposals for improvement

- 4 Given the wide range of services provided by the Council and the challenges it is facing, it would be unusual if we did not find things that can be improved. The Auditor General is able to:
 - make proposals for improvement – if proposals are made to the Council, we would expect it to do something about them and we will follow up what happens;
 - make formal recommendations for improvement – if a formal recommendation is made, the Council must prepare a response to that recommendation within 30 working days;
 - conduct a special inspection, and publish a report and make recommendations; and
 - recommend to ministers of the Welsh Government that they intervene in some way.
- 5 During the course of the year, the Auditor General did not make any formal recommendations. However, we have made a number of proposals for improvement and these are repeated in this report. We will monitor progress against them and relevant recommendations made in our national reports ([Appendix 3](#)) as part of our improvement assessment work.

Audit, regulatory and inspection work reported during 2017-18

Exhibit 1: audit, regulatory and inspection work reported during 2017-18

Description of the work carried out since the last AIR, including that of the relevant regulators, where relevant.

Issue date	Brief description	Conclusions	Proposals for improvement
April 2018	<p>Aligning the Levers of Change Workshop Summary A series of workshops with members and senior officers focusing on transformation and risk management. A better understanding of the attitudes and behaviours that influence risk and failure can contribute to better decision making and well managed risk taking.</p>	<p>Conclusion from Aligning the Levers of Change workshop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • how a scenario is described influences how risk and failure are perceived. • more people are likely to share learning if the situation is considered 'safe to fail' compared to when 'failure is not an option'. • for 'safe to fail' scenarios, with many unknowns, many people favoured the use of common sense and freedom to act rather than compliance with processes and the rules. • involving service users in decision making is context specific. It appears to work best in complex situations where there are no clear answers. <p><u>Taking Risks – how to make it safe to fail</u></p>	None.

Issue date	Brief description	Conclusions	Proposals for improvement
July 2018	<p>‘Scrutiny: Fit for the Future?’ Review</p> <p>Review of how well placed Councils’ overview and scrutiny functions are to respond to current and future challenges.</p>	<p>Conclusion from scrutiny review report:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the Council’s overview and scrutiny function is developing, but more effective planning and evaluation of overview and scrutiny activity is needed to ensure the function are fit for the future; • the Council has increased the role of overview and scrutiny in its improvement and governance arrangements, but could strengthen support for the scrutiny function; • the Council has improved overview and scrutiny practice, but activity is not always well-planned; and • the Council is beginning to evaluate the effectiveness of its overview and scrutiny function, but needs to do further work to demonstrate the impact of scrutiny. 	<p>P1 The Council should review whether specific training could better prepare overview and scrutiny members to respond to current and future challenges. This could include training on the Cardiff Capital Region City Deal and Well-Being of Future Generations (Wales) Act 2015</p> <p>P2 The Council should review the level and type of scrutiny support required to enable the scrutiny function to respond to current and future challenges.</p> <p>P3 The Council should ensure that members have the opportunity to adequately prepare for scrutiny activity by having access to information in advance of scrutiny committee meetings.</p> <p>Forward work programmes for overview and scrutiny committees:</p> <p>P4 The Council should:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strengthen committee ownership of forward work programmes and committee agendas; and • clarify and promote arrangements for adding items to forward work programmes for members and the public. <p>P5 The Council should improve the arrangements in place to evaluate the impact of scrutiny.</p>

Issue date	Brief description	Conclusions	Proposals for improvement
November 2017	<p>Annual Audit Letter 2016-17</p> <p>Letter summarising the key messages arising from the Auditor General's statutory responsibilities under the Public Audit (Wales) Act 2004 and his reporting responsibilities under the Code of Audit Practice. The Annual Audit Letter is in Appendix 2 of this report.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • The Council complied with its responsibilities relating to financial reporting and use of resources. • I am satisfied that the Council has appropriate arrangements in place to secure economy, efficiency and effectiveness in its use of resources. • I issued a certificate confirming that the audit of the accounts has been completed on 28 September 2017. • My work to date on certification of grant claims and returns has not identified significant issues that would impact on the 2016-17 accounts or key financial systems. 	None.

Issue date	Brief description	Conclusions	Proposals for improvement
Improvement planning and reporting			
November 2017	<p>Wales Audit Office annual improvement plan audit</p> <p>Review of the Council's published plans for delivering on improvement objectives.</p>	The Council has complied with its statutory improvement planning duties.	None.
November 2017	<p>Wales Audit Office annual assessment of performance audit</p> <p>Review of the Council's published performance assessment.</p>	The Council has complied with its statutory improvement reporting duties.	None.
Reviews by inspection and regulation bodies			
No reviews by inspection and regulation bodies have taken place during the time period covered in this report.			

Appendices

Appendix 1 – Status of this report

The Local Government (Wales) Measure 2009 (the Measure) requires the Auditor General to undertake a forward-looking annual improvement assessment, and to publish an annual improvement report, for each improvement authority in Wales. Improvement authorities (defined as local councils, national parks, and fire and rescue authorities) have a general duty to 'make arrangements to secure continuous improvement in the exercise of [their] functions'.

The annual improvement assessment considers the likelihood that an authority will comply with its duty to make arrangements to secure continuous improvement. The assessment is also the main piece of work that enables the Auditor General to fulfil his duties. Staff of the Wales Audit Office, on behalf of the Auditor General, produce the annual improvement report. The report discharges the Auditor General's duties under section 24 of the Measure, by summarising his audit and assessment work in a published annual improvement report for each authority. The report also discharges his duties under section 19 to issue a report certifying that he has carried out an improvement assessment under section 18 and stating whether (as a result of his improvement plan audit under section 17) he believes that the authority has discharged its improvement planning duties under section 15.

The Auditor General may also, in some circumstances, carry out special inspections (under section 21), which will be reported to the authority and Ministers, and which he may publish (under section 22). An important ancillary activity for the Auditor General is the co-ordination of assessment and regulatory work (required by section 23), which takes into consideration the overall programme of work of all relevant regulators at an improvement authority. The Auditor General may also take account of information shared by relevant regulators (under section 33) in his assessments.

Appendix 2 – Annual Audit Letter

Councillor Andrew Morgan
The Leader
Rhondda Cynon Taf County Borough Council
The Pavilions
Cambrian Park
Clydach Vale
Mid Glamorgan
CF40 2XX

Reference: 266A2017-18

Date issued: 30 November 2017

Dear Councillor Morgan

Annual Audit Letter – Rhondda Cynon Taf County Borough Council and Pension Fund 2016-17

This letter summarises the key messages arising from my statutory responsibilities under the Public Audit (Wales) Act 2004 and my reporting responsibilities under the Code of Audit Practice.

The Council complied with its responsibilities relating to financial reporting and use of resources

It is the Council's responsibility to:

- put systems of internal control in place to ensure the regularity and lawfulness of transactions and to ensure that its assets are secure;
- maintain proper accounting records;
- prepare a Statement of Accounts in accordance with relevant requirements;
and
- establish and keep under review appropriate arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness in its use of resources.

The Public Audit (Wales) Act 2004 requires us to:

- provide an audit opinion on the accounting statements;
- review the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness in its use of resources; and
- issue a certificate confirming that I have completed the audit of the accounts.

Local authorities in Wales prepare their accounting statements in accordance with the requirements of the CIPFA/LASAAC Code of Practice on Local Authority Accounting in the United Kingdom. This Code is based on International Financial Reporting Standards. On 28 September 2017 I issued an unqualified audit opinion on the accounting statements confirming that they present a true and fair view of the Council's and Pension Fund's financial position and transactions. My report is contained within the Statement of Accounts. The key matters arising from the accounts audit were reported to members at the Council Meeting on 20 September 2017, in my Audit of Financial Statements report.

Whilst there were a few areas to report in relation to the accounts, these were mainly presentational and were not significant. Overall the statement of accounts and associated working papers provided for audit were of a good standard and officers were very helpful and supplied us with all the information we requested. This year the Council was able to produce its accounts two weeks earlier than previous years. Undertaking the production and audit of the accounts earlier this year has identified a number of learning points for both the finance team and ourselves. We have recently considered these in a detailed post project learning session to ensure they are captured and built into processes for future years. The challenge now is to build on this progress and continue to bring forward the accounts production and audit process so that the Council is well placed to meet the earlier deadlines that apply in 2020/21.

I am satisfied that the Council has appropriate arrangements in place to secure economy, efficiency and effectiveness in its use of resources

My consideration of the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness has been based on the audit work undertaken on the accounts as well as placing reliance on the work completed under the Local Government (Wales) Measure 2009. The Auditor General will highlight areas where the effectiveness of these arrangements has yet to be demonstrated or where improvements could be made when he publishes his Annual Improvement Report. We will also shortly be issuing a report on the Council's financial resilience which will consider whether the Council's financial savings planning arrangements support financial resilience.

I issued a certificate confirming that the audit of the accounts has been completed on 28 September 2017

My work to date on certification of grant claims and returns has not identified significant issues that would impact on the 2016-17 accounts or key financial systems.

My work to date on certification of grant claims and returns has not identified significant issues that would impact on the 2016-17 accounts or key financial systems

My ongoing work on the certification of grants claims and returns has not identified any significant issues to date in relation to the accounts or the Council's key financial systems. Once this year's programme is completed, we will provide feedback to the Council to allow any lessons learnt to be built into processes and procedures for the next round of claims.

The financial audit fee for 2016-17 is currently expected to be in line with the agreed fee set out in the Annual Audit Plan.

Yours sincerely

**John Herniman
For and on behalf of the Auditor General for Wales**

cc. Chris Bradshaw, Chief Executive

Appendix 3 – National report recommendations 2017-18

Exhibit 2: national report recommendations 2017-18

Summary of proposals for improvement relevant to local government, included in national reports published by the Wales Audit Office, since publication of the last AIR.

Date of report	Title of review	Recommendation
June 2017	<u>Savings Planning in Councils in Wales</u>	The report did not include any recommendations or proposals for improvement, although proposals for improvement were included in local reports issued to each Council.
October 2017	<u>Public Procurement in Wales</u>	The report contained seven recommendations. Six of the recommendations were for the Welsh Government, one of the recommendations was for public bodies: R3 It was clear from our sampling that some procurement strategies are out of date and there has also been a mixed response to new policy and legislation, such as the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015. We recommend that public bodies review their procurement strategies and policies during 2017-18 and on an annual basis thereafter to ensure that they reflect wider policy and legislative changes and support continuous improvement.
October 2017	<u>Good governance when determining significant service changes – National Summary</u>	The report did not include any recommendations or proposals for improvement, although proposals for improvement were included in local reports issued to each Council. The report was designed primarily to provide insight, share existing practice and prompt further conversations and discussions between councils and other organisations.
December 2017	<u>Local Government Financial Reporting 2016-17</u>	The report did not include any recommendations or proposals for improvement.

Date of report	Title of review	Recommendation
January 2018	How Local Government manages demand – Homelessness	<p>The report contained eight recommendations all of which were for local authorities:</p> <p>R1 Implementing the Housing (Wales) Act 2014 requires local authorities to develop services which are focussed on preventing homelessness and reducing demand. These are very different to traditional casework-led homelessness services, and prevention work requires new skills and early interaction with users and potential users. We found local authorities' progress in revising and strengthening services is variable (paragraphs 1.12 to 1.20). We recommend that local authorities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ensure their staff are sufficiently skilled to deal with the new demands of mediating, problem solving, negotiating and influencing with homeless people; and • review and reconfigure their services to engage more effectively with homeless and potentially homeless people to prevent homelessness. <p>R2 The Welsh Government provided funding to support local authorities to implement the Housing (Wales) Act 2014 and this funding has been critical in enabling new preventative services to be developed. The funding is in place until 2019-20 but authorities need to ensure they use headspace provided by these resources to revise their services to deliver their responsibilities in the future (paragraphs 1.21 to 1.28). We recommend that local authorities review their funding of homelessness services to ensure that they can continue to provide the widest possible preventative approach needed. Reviews should consider use of Supporting People as well as General Council fund monies to support delivery of the authority's homelessness duties.</p> <p>R3 How services are configured and managed at the first point of contact can significantly influence how effective local authorities are in managing and reducing demand. Easy to access services which maximise usage, avoid gate keeping and focus on early solutions can significantly improve the prospects for successful homelessness prevention. We found that some authority point of entry systems are poorly designed which reduces the authority's prospects for early intervention to prevent homelessness from occurring (paragraphs 2.4 to 2.11). We recommend that local authorities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • design services to ensure there is early contact with service users; • use 'triage' approaches to identify and filter individuals seeking help to determine the most appropriate response to address their needs; and • test the effectiveness of first point of contact services to ensure they are fit for purpose.

Date of report	Title of review	Recommendation
January 2018	How Local Government manages demand – Homelessness	<p>R4 Establishing clear standards of service that set out what the authority provides and is responsible for is critical to ensuring people know what they are entitled to receive and what they need to resolve themselves. We found that authorities are not always providing clear, concise and good quality information to help guide people to find the right advice quickly and efficiently (paragraphs 2.12 to 2.17). We recommend that local authorities publish service standards that clearly set out what their responsibilities are and how they will provide services to ensure people know what they are entitled to receive and what they must do for themselves. Service standards should:</p> <ul style="list-style-type: none"> • be written in plain accessible language. • be precise about what applicants can and cannot expect, and when they can expect resolution. • clearly set out the applicant’s role in the process and how they can help the process go more smoothly and quickly. • be produced collaboratively with subject experts and include the involvement of people who use the service(s). • effectively integrate with the single assessment process. • offer viable alternatives to the authority’s services. • set out the appeals and complaints processes. These should be based on fairness and equity for all involved and available to all. <p>R5 Local authorities need to design services to engage with service users effectively and efficiently, but current standards are too variable to ensure service users are getting access to the advice they need (paragraphs 2.18 to 2.24). To improve current performance we recommend that local authorities make better use of their websites to help manage demand by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • testing the usability and effectiveness of current website information using our lines of enquiry set out in Appendix 5; • increasing and improving the range, quality and coverage of web based information; making better use of online applications; and • linking more effectively to information from specialist providers and advice specialists, such as Citizens Advice. <p>R6 The Housing (Wales) Act 2014 introduces a new duty on social services and housing associations to collaborate with local authority homelessness services in preventing homelessness. We found that these arrangements are not operating effectively and service responses to prevent homelessness and assist homeless people are not always being provided, nor are they consistently effective (paragraphs 3.13 to 3.25). We recommend that local authorities set out and agree their expectations of partners identifying how they will work together to alleviate homelessness. The agreement should be reviewed regularly and all partners’ performance reviewed to identify areas for improvement.</p>

Date of report	Title of review	Recommendation
January 2018	How Local Government manages demand – Homelessness	<p>R7 Local authorities monitoring systems and evaluation approaches to ensure compliance with their responsibility under the Equality Act 2010 and the Public Sector Equality Duty are not working as well as they should (paragraph 3.35 to 3.39). We recommend that local authorities address weaknesses in their equalities monitoring, and ensure that their homelessness service accurately records and evaluates appropriate data to demonstrate equality of access for all service users that the local authority has a duty towards.</p> <p>R8 Managing demand can be challenging for local authorities. There are some clear lessons to be learnt with regard to the implementation of the Housing (Wales) Act 2014 and homelessness prevention duties that can be applied to managing demand in other services (paragraphs 4.24 to 4.27). We recommend that local authorities use the checklist set out in Appendix 10 to undertake a self-assessment on services, to help identify options to improve how they can help manage demand.</p>

Date of report	Title of review	Recommendation
February 2018	Housing Adaptations	<p>The report contained nine recommendations. One of the recommendations was for the Welsh Government, eight of the recommendations were for local authorities and/or delivery organisations:</p> <p>R1 There are many sources of funding and policies for adaptations, which results in disabled and older people receiving very different standards of service (paragraphs 1.5 to 1.9). To address these discrepancies we recommend that the Welsh Government set standards for all adaptations to ensure disabled and older people receive the same standard of service irrespective of where they live, who their landlord is and whether they own their own home.</p> <p>R2 Most public bodies are clear on how their work on adaptations can positively impact on disabled and older people, and have set suitable aims that provide focus for action. For adaptations, having the right strategic goals also establishes a clear basis for decision-making on who should be prioritised for services and how and where to use resources. However, we found that current policy arrangements have a number of deficiencies and public bodies are not maximising the benefit of their investment (paragraphs 3.8 to 3.15). We recommend that local authorities work with partner agencies (health bodies, housing associations and Care and Repair) to strengthen their strategic focus for the provision of adaptations by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • setting appropriate strategic objectives for adaptations that focus on wellbeing and independence; • improving the quality of information on the demand for adaptations by using a wide range of data to assess need including drawing on and using information from partners who work in the local-authority area; and • linking the system for managing and delivering adaptations with adapted housing policies and registers to make best use of already adapted homes. <p>R3 Ensuring that all those who might need an adaptation have all the information they need in order to apply for and receive an adaptation is important. Good-quality and accessible information is therefore essential for delivery organisations to demonstrate fair access and transparency. However, we identified weaknesses in the quality and coverage of public information relating to housing adaptations (paragraphs 2.6 to 2.15). We recommend that delivery organisations provide information on housing adaptations in both Welsh and English, and accessible formats including braille, large fonts, audio versions and other languages. Information should be promoted widely via a range of media including social media, websites and published information, and also through key partners. Preferably, information should be produced jointly and policies aligned between delivery bodies to improve coverage and usage.</p>

Date of report	Title of review	Recommendation
February 2018	Housing Adaptations	<p>R4 Given the wide number of routes into services, delivery organisations need to ensure they have robust systems to deal effectively and quickly with applications. However, we found that the processes used by delivery organisations vary widely and often create difficulties for disabled and older people seeking assistance (paragraphs 2.16 to 2.19). We recommend that delivery organisations streamline applications by creating single comprehensive application forms covering all organisations within a local-authority area that are available via partners and online.</p> <p>R5 Delivery of adaptations can be delayed by a variety of factors (paragraphs 2.20 to 2.33). To improve timeliness in delivery we recommend that:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the Welsh Government reviews whether local authorities should continue to use the means test for Disabled Facilities Grants (DFGs); • local authorities provide or use home improvement agency services to support disabled and older people to progress their DFG applications efficiently; • delivery organisations work with planning authorities to fast track and streamline adaptations that require approvals; • delivery organisations use Trusted Assessors to undertake less complex adaptation assessments; and • the Welsh Government streamlines its approval processes for Physical Adaptation Grants (PAGs).

Date of report	Title of review	Recommendation
February 2018	Housing Adaptations	<p>R6 Most local authorities, housing associations and Care and Repair agencies have established processes to appoint, oversee and manage builder and/or contractor performance. However, we found wide variations in how delivery organisations arrange, contract and deliver building works (paragraphs 2.37 to 2.44). We recommend that delivery organisations:</p> <ul style="list-style-type: none"> • introduce formal systems for accrediting contractors to undertake adaptations. These should include: <ul style="list-style-type: none"> – standards of customer care such as keeping to appointments, keeping the site tidy, controlling noise etc; – vetting of financial standing, tax and VAT status; – promoting good health and safety practices; – requiring the use of warranty schemes; – ensuring that adequate insurance is held; and – requiring references. • use framework agreements and partnered contracts to deliver adaptations; • address weaknesses in the contracting of adaptations, updating Schedule of Rates used to tender work and undertaking competitive tendering to support value for money in contracting; • develop effective systems to manage and evaluate contractor performance by: <ul style="list-style-type: none"> – setting an appropriate range of information to judge performance and delivery of works covering timeliness of work; quality of work; applicant/tenant feedback; cost of work (including variations); health and safety record; and customer feedback; – regularly reporting and evaluating performance to identify opportunities to improve services; and – providing formal feedback to contractors on their performance covering key issues such as client satisfaction, level and acceptability of variations, right first-time work, post-inspection assessment and completion within budget and on time.

Date of report	Title of review	Recommendation
February 2018	Housing Adaptations	<p>R7 Maximising impact and value for money in provision of adaptations requires effective joint working between housing organisations and health and social care services to ensure the needs of often very vulnerable people can be met, and their quality of life improved. However, our findings highlight that delivery organisations continue to have a limited strategic focus on adaptations, concentrating on organisational specific responses rather than how best collectively to meet the needs of disabled or older people (paragraphs 3.16 to 3.21). We recommend that local authorities work with partner agencies (health bodies, housing associations and Care and Repair) to develop and improve joint working to maximise both take-up and the benefits of adaptations in supporting independence by pooling of resources, co-locating staff and creating integrated delivery teams.</p> <p>R8 Most public bodies recognise the value of adaptations in reducing the risk of falls, preventing hospital admissions and speeding up discharge from hospital. However, the importance of adaptations is not always reflected in local partnership arrangements and outside of Occupational Therapists, health professionals noted that the different local-authority and housing-association systems for administering, approving and delivering adaptations are difficult to navigate (paragraphs 3.22 to 3.24). To enhance take-up and usage of adaptations with health bodies we recommend that delivery organisations jointly agree and publish joint service standards for delivery of adaptations within each local-authority area. The service standards should clearly set out how each agency approaches delivery of adaptations and how they will provide services to ensure people know what they are entitled to receive. Service Standards should:</p> <ul style="list-style-type: none"> • be written in plain accessible language; • be precise about what people can and cannot expect to receive; • be produced collaboratively to cover all adaptations services within an area; • set out the eligibility for the different funding streams, application and assessment processes, timescales and review processes; and • offer the viable options and alternatives for adaptations including linking with adapted housing registers to maximise use of already adapted homes.

Date of report	Title of review	Recommendation
February 2018	Housing Adaptations	<p>R9 Having the right performance indicators and regularly reporting performance against these are important for public bodies to manage operational performance, identify areas of improvement and evaluating the positive impact of services. We found that the current range of performance indicator data is extremely limited and not sufficient to enable a full evaluation of performance (paragraphs 4.5 to 4.20). To effectively manage performance and be able to judge the impact of adaptations, we recommend that the Welsh Government and delivery organisations:</p> <ul style="list-style-type: none"> • set appropriate measures to judge both the effectiveness and efficiency of the different systems for delivering adaptations and the impact on wellbeing and independence of those who receive adaptations; • ensure delivery organisations report against their responsibilities in respect of the Equalities Act 2010; • ensure performance information captures the work of all delivery organisations – local authorities, housing associations and Care and Repair agencies; and • annually publish performance for all delivery organisations to enable a whole systems view of delivery and impact to support improvement to be taken.

Date of report	Title of review	Recommendation
April 2018	<u>Speak my language: Overcoming language and communication barriers in public services</u>	<p>The report contained two recommendations. One of the recommendations was for the Welsh Government in conjunction with public bodies and the other recommendation was for public bodies:</p> <p>Ensuring that people who face language and communication barriers can access public services</p> <p>R1 Public bodies are required to ensure that people can access the services they need. To take account of the requirements of the 2010 Equality Act and other legislation, we recommend that public bodies regularly review the accessibility of their services to people who do not speak English or Welsh as a main language including Deaf people who use sign language. This assessment can include using our checklist.</p> <p>Developing interpretation and translation services in Wales</p> <p>R2 Our work with public bodies, interpretation and translation service providers and service users has identified some challenges for interpretation and translation services. We recommend that the Welsh Government work with public bodies, representative groups and other interested parties to make sure that:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the supply of interpreters is sufficient especially for languages in high demand such as BSL and Arabic; • interpreters with specialist training are available to work in mental health services and with people who have experienced trauma or violence; and • quality assurance and safeguarding procedures are in place.
May 2018	<u>Reflecting on Year One: How Have Public Bodies Responded to the Well-being of Future Generations</u>	<p>The report did not include any recommendations or proposals for improvement.</p>

Date of report	Title of review	Recommendation
May 2018	<u>Strategic Commissioning of Accommodation Services for Adults with Learning Disabilities</u>	<p>The report contained six recommendations all of which were for local authorities:</p> <p>R1 People with a learning disability have a right to live independently. The last 50 years have seen significant changes in the provision of accommodation and support. Service provision has moved to a model that enables people to live in the community in ordinary houses throughout Wales (paragraphs 1.3 to 1.10). We recommend that local authorities continue to focus on preventing people becoming dependent on more expensive placements in care homes by providing effective support at home and a range of step up accommodation by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • improving the evaluation of prevention activity so local authorities understand what works well and why. • utilising the mapping of prevention services under the Social Services and Well-being (Wales) Act 2014 that covers other agencies and service providers. • improving the signposting of additional help so carers and support networks can be more resilient and self-reliant. This should include encouraging carers to make long-term plans for care to maintain and protect their dependants' wellbeing. • sharing risk analysis and long-term planning data with other local authorities, service providers, and partners to agree a shared understanding of the range of options. <p>R2 Population projections show that the number of people with a learning disability will increase in the future, and those aged over 65 and those with a moderate or severe learning disability will rise significantly (paragraphs 1.3 to 1.10). We recommend that local authorities improve their approach to planning services for people with learning disabilities by building on the Regional Partnership Boards' population assessments for people with learning disabilities and agreeing future priorities.</p>

Date of report	Title of review	Recommendation
May 2018	<u>Strategic Commissioning of Accommodation Services for Adults with Learning Disabilities</u>	<p>R3 The Welsh Government produced guidance to local authorities, entitled ‘developing a commissioning strategy for people with a learning disability’ to support authorities in producing strategic plans for the commissioning of learning disability services. In conjunction with codes of practice developed following the Social Services and Well-being (Wales) Act 2014, the Welsh Government requires local authorities to develop integrated commissioning options with Local Health Board services. The aim is to provide a joined-up and cost-effective approach to the commissioning of services but our review highlighted weaknesses in current arrangements (paragraph 2.4 to 2.12). We recommend that local authorities do more to integrate commissioning arrangements with partners and providers and take account of the work of the National Commissioning Board by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • understanding the barriers that exist in stopping or hindering further integration; • improving the quality of joint strategic plans for learning disability services (see also paragraphs 3.11 to 3.14); • establishing investment models and sustainable financial structures, joint workforce planning and multi-year budgeting; and • developing appropriate governance and data sharing frameworks with key local partners that include a clear process for managing risk and failure. <p>R4 Local authorities’ engagement with people with learning disabilities and their carers is variable. Whilst many authority services have positive relationships with advocacy groups, some are less successful in involving these groups and carers in evaluating the quality of services (paragraph 2.18 to 2.20). We recommend that local authorities do more to involve people with learning disabilities and their carers in care planning and agreeing pathways to further independence by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • consistently including people with learning disabilities and their carers in the writing, monitoring and development of care plans; • systematically involving carers and advocacy groups in evaluating the quality of services; • involving people with learning disabilities in procurement processes; and • ensuring communications are written in accessible and appropriate language to improve the understanding and impact of guidance and information.

Date of report	Title of review	Recommendation
May 2018	<u>Strategic Commissioning of Accommodation Services for Adults with Learning Disabilities</u>	<p>R5 Local Authorities could do more to involve service providers in commissioning and make the tendering process more effective by making it easier to navigate and more outcome focused. However, providers are not as effectively engaged as they should be (paragraphs 2.28 to 2.38). We recommend that local authorities collaborate with providers, the third sector and suppliers in understanding challenges, sharing data, and pooling expertise by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • improving the quality, range, and accessibility of tendering information; and • working with providers to shape local markets by coming to a common understanding of the opportunities, risks, and future priorities in providing learning disabilities services. <p>R6 Most local authorities do not have effective arrangements to monitor and evaluate their commissioning of learning disability services (paragraphs 3.3 to 3.15). We recommend that local authorities develop a more appropriate set of performance indicators and measures of success that make it easier to monitor and demonstrate the impact of service activity by:</p> <ul style="list-style-type: none"> • co-designing measures, service and contract performance indicators with service providers, people with learning disabilities and their carers; • ensure commissioners have sufficient cost and qualitative information on the full range of placement and care options available; • equipping commissioners with data to demonstrate the long-term financial benefits of commissioning choices, this includes having the right systems and technology; • integrating the outcomes and learning from reviews of care plans into performance measures; • evaluating and then learning from different types of interventions and placements; and • including learning disability services in local authority scrutiny reviews to challenge performance and identify improvements.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru